

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri
Eestimaa Haigekassade Liidu häälekandja

Nr. 7

Juuli

1926

Sisu: 1) Töövõimetuse ja wanaduse vastu kinnitamine – L. Johanson. 2) Streik sotsiaalse õigluse saavutamise vahendina tänapäew ja tulewikus – R. Sawing. 3) Töökohtudest Saksamaal – J. Sonin. 4) Eesti tööliste büdshet 1925. a. (tööliste korteriolud) – R. Sawing. 5) Üksikute kuisete terwishoiust ja haigustest – Prof. Dr. Lehmann'i järele. 6) Ühiskondlik töö ja Tartu tööhörs (pilltidega) – L. Meimers. 7) Tallinna Ühise Haigekassa apteegi 1925. a. tegewuse ülewaade – Spectafor. 8) Haigekassade tegewusest. 9) Küsimused ja wastused.

Töövõimetuse ja wanaduse vastu kinnitamine.

L. Johanson.

Tänapäew on tööline, kes inwaliidsuse wõi wanaduse tagajärjel töö kaotanud, Eestis saatuse hooleks jäetud. Kuigi inimene elule andnud, mis tal anda oli, puudub tal siis, kui ta enam tööd teha ei suuda, eluülespidamine. Ta võib loota ainult omakste abile, pöörata omawalitsuse hoolekande osakonna poole wõi minna kerjama.

On see siis õiglane? Ei, see on kindaw ülekohus, on wäärnähtus ja puudus, mis tuleb korraldada seaduseandlisel teel.

Sotsiaalseadused, millede hulka kuuluvad ka wanaduse ja töövõimetuse vastu kinnitamine, on tänapäew rahwa elu korraldamiseks ja kindlustamiseks tingimata tarwilikud. Kui mõnelt poolt juhitakse tähelepanu hoolekandele, mis tuleks korraldada eraalgatusel, siis on see tagurlisele ja rumalale jõukakihile omane ilmawaade.

Hubert Herkoeri „Streik“.

Töölisklass ei waja armuandi, mida kodanlised proudad kui Laatsarustele raasukestena omalt laualt lasewad langeda, kuigi needki raasukesed tihti riigi rahaga ostetakse, waid oma õigusi. Ja tema õigustest on tähtsamad – õigus tööle, õigus eluülespidamisele.

Ei suuda tööline ka wanaduse wõi inwaliidsuse pärast tööd teha, peab temal õigus olema ühiskonnalt elutarbeid saada wastawate seaduste alusel. See põhimõte on leidnud tunnustamist juba paljudes riikides, mõne kihi ja tööliigi kohta ka Eestis. Siin on maksma pandud pensioniseadused ohwitseride, aga ka kõigi riigi- ja omawalitsuse teenijate, samuti ühe osa riigitööliste kohta. Ei ole lähtepunkti, millest wälja minnes tuleks piirduda ainult nende liikide seisukorra kindlustamisega. Kõigil koda-

nikkudel, kellel ainukeseks sissetulekuks isiklik tööjõud, on õigus selle kadumisel riikliku korralduse abil eluülespidamist saada. Selleks tuleb ka Eestis tööliste kinnifamine igakülgsest välja arendada. Mitte ainult haigus- ja õnnetuskinnitust ei tule laiendada kõigi tööalade ja tööliste kohta, waid ka inwaliidsuse ja wanaduse, samuti tööpuuduse wastu kinnitamise seadused maksma panna. Seda on nõudnud töölisel alati, selle kohta on resolutsioonid wastu võtnud ka haigekassade kongressid, mille täitmiseks liidu juhatus pööras märgukirjaga töö- ja hoolekandeministeeriumi poole, tööliste praegusele kindlusetä seisukorrale ja kinnitusseaduste puudulikkusele tähelepanu juhtides ning inwaliidsuse ja wanaduse wastu kinnitamise elluwõimist nõudes.

Nende seaduste puudumine ei jäta mitte ainult saatuse hooleks inwaliide ja wanu, waid awaldab halwawat mõju ka haiguskinnituse teostamisele.

Haiguskinnitusseaduse alusel antakse toetust kassaosalisele 26 nädalat järgimööda. Kui haige selle aja jooksul terweks ei saa, lõpetatakse toetuse andmine, küsimata sellest, mis haigega sünnib. 26 nädalat on kulusid kantud tihti ainult selleks, et haige warsti peale selle toidu ja arstiabi puudusel surra wõiks. On see siis otstarbekohane? Ei wõi ka haigekassade peale weeretada inwaliidide rawitsemist, mida praegu tehtakse.

Haiguskinnitusseaduse täienduseks ja jatkuks on tarwilik inwaliidsuse ja wanaduse kinnitamise seadused, mis wõiwad olla mitmesugused, nagu seda kusagil otstarbekohaseks peetakse.

Kas Saksamaa eeskujul töölisel wanaduse ja tööwõimetuse wastu kinnitada, wõi määrata neile riigisummadest pension, see on küsimus, mida wõib kaaluda. Ainult sunduslik peab see olema. Tõsi, mõnelgi pool leiame era- ja wabahtlikku kinnitamist. Nii näiteks Iirimaa, Ameerika osariikides, Hispaanias ja mujal. Aga ka siin kannab see teatud määral sunduslikku iseloomu, kuigi kinnitamist teostatatakse eraasutustes.

Riiklikku kinnitamist leiame Inglismaal, Bulgaarias, Hollandis, Portugalis, Rumeenias, Wenemaal, Tshehoslowakkias ja Rootsimaal. Saksamaal, Itaalias, Serbias ja mujal sünnib kinnitamine awalikõiguslistes ja autonoomsetes kinnitusasutustes.

Wanaduse ja inwaliidsuse wastu kinnitamine on teostatud ka Prantsusmaal, kuigi teisel kujul, ja terwes reas teistes riikides. Kus wanaduse ja inwaliidsuse wastu kinnitamine puudub, seal on ta päewaküsimuseks ja arutusel kas parlamendis wõi walitsuses.

Üldiselt on tunnustatud sotsiaalse kindlustusseaduste, ka wanaduse ja inwaliidsuse wastu kinnitamise tarwilikkust. See põhimõte on kantud ka Eesti wabariigi põhiseaduse § 25-sse, kus kõneldakse inimwäärilise ülespidamise kindlustamisest sellekohaste seaduste läbi, mis käiwad — wanaduse ja tööwõimetuse puhul tarwiliku toetuse saamise kohta.

See põhiseaduse paragrahw ning laialiste rahwahulkade sotsiaalne ja majandusline olukord nõuawad kategooriliselt, et wabariigi walitsus asuks wanaduse ja inwaliidsuse wastu kinnitamise seaduse elluwõimisele.

.....

Streik sotsiaalse õigluse saawutamishahendina tänapäew ja tulewikus.

R. Sawing.

Riigi kohuseks on maksmapanna oma wõimkonnas sotsiaalse õigluse. Riik peab hoolitsema kõikide kodanikkude heakäekäigu eest.

Neid põhimõtteid on tunnustanud suurem osa praegusaja riikidest ja töötanud neid ka teostada, mahutades wastawaid lubadusi põhiseadustesse, wõi pärast ilmasõda Versailles sõlmitud rahulepingusse. Kuid kõik need lubadused on osutunud ainult suurte rahwahulkade

rahustamiswahendeiks. Ükski riik pole suutnud minna lubadustest tegudeni, kui selleks mitte arwata warem makswate põhimõtete ümberkorraldamist. Weel on wõimulolewad klassid tugewad küllalt, et tähelepanemata jätta rahwahulkade wiletsusi. Näitena tarwitseme mainida ainult Inglise sõetöölise wõitlust palgawahendamise ja tööpäewa pikendamise wastu. Inglise walitsuse erapoolikus tööliste ja ettewõtjate suhtes sel puhul on

wäga iseloomustaw tänapäewa wõimu-meestele. Peaminister Baldwin, kes walitsusse kogunud suure hulga tööliste-wastaseid, arwab isegi, et mitte ainult sötööliste, waid kõigi tööliste palkasid tuleks vähendada ja mees, kes nii pehme ja allaheitlik etfewõtjate wastu, talitab tööliste suhtes äärmise hoolimatusega, sealjuures neid weel manitsedes üldsuse huwe silmaspidama*). Sellased baldwini-kesed ei puudu ka meil.

Töölisi sunnitakse oma nõudmiste teostamiseks pidama ägedat wõitlust majandusliku ülekaaluga etfewõtjate wastu. Niisuguse wõitluse wiise ja wahendid on mitmesuguseid. Jälgides töölisliikumise ajalugu, wõime kindlaks teha, et wõitlus töö ja kapitali wahel wormilt, aegade muutudes, alatasa on arenenud.

Ju suurtööstuse tekkides algas ka wõitlus tööliste ja etfewõtjate wahel, iseloomult rohkem küll wõitlus tööliste ja masinate wahel: masinate purustamine, arwamise tõttu, nagu oleks masin tööliste hädades ja wiltsustes süüdi. Praegusa arusaamise järele igatahes wäga imelik wõitluswiis. Kui aga lähemalt waatleme tolleaja olusid, eriti rahwahulkade hariduslikku tasapinda, siis mõistame ka, miks töölistes just masinate wastu tormijooksu etfewõtsid.

Karl Marx, teadusliku sotsialismi looja, püüdis proletariaadi seisukorda kodanlikes ühiskonnas teaduslikult piiritleda (Kapital, kommunistlik manifest). Tema näitas proletariaadile wahendi, mille abil wõib walitewatest olukordadest pääseda, — näitas organisatsiooni. Tööliklassi poliitika on kriitika ja opositsioon walitewasse klassi wastu, abinõu masside kaasatõmbamiseks — agitatsioon. Wäärtuslikum wahend proletariaadi nõudmiste teostamiseks on streik.

Streik on tööliste kätes kardetawaks sõjariistaks, on wõitluswahend, mis wastasele püüab kahju teha, et sel teel wastast järeleandmisele sundida. Streik on kollektiivne töö seismajätmine, mis kahju ei too ainuüksi etfewõtjale, kelle wastu ta sihitud, waid sageli ka kogu rahwamajandusele. Ka töölistele-streikijatele on streik raskeks kannatamise ajaks, sest kunagi ei jõua peost suhu elaw ini-

mene endale tagawarasid koguda, et sellest tööseisaku puhul elada wõiks. Streikimiseks on wajalikud eeltingimused raskeil majandusaastail, eriti kui tööliste huwide eest wõitlewad organisatsioonid nõrgad ja töölistes etfewõttes töötawad üksiklepingute alusel, mis wõimalusi annab etfewõtjale töötingimuste raskendamiseks, palkade vähendamiseks ja osa tööliste töölt wallandamiseks. Tööpuudus, mis harilikult samal ajal terawam, annab ennast ka streigile tunda, luues pinda streigimurdmise wõimalustele. See moraalne lagunemine tööliste ridades on wäga tähtis, olgugi, et ta ennast käegakatsutawalt tunda ei anna. Sügawamaid jälgi jätawad streikiwate tööliste keskele majanduslikud hädad streigi aegu ja pärast streiki. Streigi aegu sündawad streikijad endi perekondadega weel kuidagi läbi-ajada, ohwerdades endi ja oma laste terwist kogu tööliklassi hüweks. Teatud abi muidugi annawad ka töölisorganisatsioonid, kui nad hästi arenenud, ja seltsimehed teiste rahwaste keskel. Streigi tagajärjed tööliste keskel annawad end tunda raskemal kujul pärast streiki. Tööseisaku puhul kulutatud summa, wajalikkude tarbeainete ostmiseks, tulewad tasuda. Wähesed tagawarad waremast ajast on ära kulutatud. Üldine häda ja wiltsus on suur.

Need kõik on põhjused, mis streigi positiivsete tulemuste üle sunniwad järele mõtlema. On paratamatu tarwilik püüda tööliklassi majanduslikku ja poliitilist wõitlust, wõitlust sotsiaalse õigluse saawutamiseks, juhtida radadele, mis tänapäewal saawutusrikkamad ja raskemate kaotusteta kasutatawad. Pea kõigis mais on tööliklass uued ja paremad teed ka leidnud. Need teed on wormilt positiivsed. Tööliklassi olukorda püütakse parandada koostööga riigivalitsemisel ja majanduselus, kasutades riigi wõimu rahwahulkade huwides, silmaspidades sealjuures mitte ainult tänapäewa tarweid, waid suuremal määral just tulewiku eesmärke. See positiivne töö on aga praegu weel kaugel wõimalustest tööliklassi elamistingimusi tuntawalt parandada, nii kaugel, et streik, kui üks tööliklassi relw, oma wäärtusest weel midagi pole kaotanud. Wõitlust streigi abil kasutab tööliklass tänapäew ja tulewikuski, eriti meil, kus tööliklass organiseeritud wõitlusajajärguni pole õieti jõudnudki.

*) Lähemalt „Vom Generalstreik in England“ — L. Peemüller-Smith, „Sozialistische Blätter“ nr. 6—1926.

Küsimus seisab selles, kas streiki tänapäew ainult sallitakse, wõi tunnustatakse seda õigusliku korra poolt positiivse wõitluswahendina. Meil igatahes on streik põiseaduse § 18 seaduslikuks wõitluswahendiks tunnustatud. Kui meil streigiwabadust teinekord jämedasti rikutakse, siis ainult nende poolt, kes suurima heameelega näeksid mitte ainult streigi-, waid ka kõikide teiste, seadustega kindlustatud, wabaduste häwitamist.

Tööliklassil ei ole tänapäew parlamentaristlikul wõitluswäljal küllalt weel wõimu käsutada, et oma wabaduse rikumistele piiri panna. On aga eeldusi lootuseks, et tööliklass meil lähemas tulewikus read koomale tõmbab ja kogu oma jõu pühendab wõitlusele saawutatud wabaduste kaitseks ja uute juurde wõitmiseks.

Lähem minewik on tõendanud, et klassiwõitlus wahenditelt mitte pole metsikumaks muutunud, waid alatasa hoogsamaks ja intensiivsemaks.

Tulewikus peab riigiwõim ennast ikka rohkem ja rohkem töö ja kapitali wahelisse wõitlusesse segama, hoidudes sealjuures erapoolikut talitamist, mis riigi kui niisuguse wäärtust laiades rahwahulkades ainult wähendab. Riik peab tulewikus püüdma wõitlust streigi näol ärahoida, töötingimusi inimwääriliseks korraldades. On selge, et niikaua, kui walitseb induwidualistlik töölepingute sõl-

mimise wiis, kirjutab töölistele töötingimusi ette ette wõtja. Kui inimwäärilisi töötingimusi wõimalik saawutada, siis ainult seetõttu, et töölistel kui üks mees esinewad ja töölepingud kollektiivselts sõlmivad. Riik peab omalt poolt ühialitamiswiisi seadusandlikul teel korraldama.

Kuid sellega on töölistele ainult wõimalus antud kollektiivselts talitada. Tõelise üheõigusluse maksmapanemiseks, nagu seda lubab meile põhiseadus, on tarwis enamabinõusid. Wõitlus tööliste ja ette wõtjate wahel peab üksikutest ette wõtetest laiematesse piiridesse wäljawiidama ja usaldatama organisatsiooni kätte, kes töötingimusi rippumatu, kes wähe-malt teoreetiliselt ühewääriliselt ette wõtjale wõib vastuastuda – tööliste ametiühisused. Kõik töötingimused karraldatakse tulewikus kas riikliku sundjõuga, wõi tugewate ametiühisuste kaudu. Pole teisi otstarbekohasemaid teid, peale nimetatud kahe, mis töölistel ette wõtjate kurnamisiha vastu wõiksid kaitsta.

Riigiwõim peab tunnistama põhimõtet, et wäikene osa inimesi riigis ei tohi elada ainuüksi rahwamasside tööjõu eksploateerimisest. Kõik, kes tööd teewad, peawad wõima sellest ka elada. Kui seni teisiti on olnud, siis wõib demokraatlik riik tulewikus ainult siis püsida, kui makswad wahekorrad õiglaselt ümberkorraldatakse.

Töökohtutest Saksamaal.

J. Sonin.

Praegu on Saksamaal käimas suured waelused töökohtute ümberkorraldamise suhtes. Siiajani olid seal töökohtud olemas, kuid ainult tööstuses tegutsejate jaoks n.n. Gewerbegericht ja kaubanduses tegutsejate jaoks – Kaufmannsgericht. Teistel aladel tegutsejad pidid oma nõudmistega, kuigi need tekkinud olid tööwahekordadest, harilikusse tsiwiilkohtusse minema. See oli sellest tingitud, et Saksa keisririigis, mil Gewerbegericht ja Kaufmannsgericht asutatud, ei oldud praegusel arwamisel, kus töökohtute tarwidust põhjendatakse sellega, et töö on, mille peal kõik ülewal seisab, mispärast temast tekkinud arusaamatused kiiremalt ja lihtsustatud korras lahendada tulewad. Saksa

keisririik seadis sisse ülalnimetatud kohtud ainult majanduslise rahu alalhoidmiseks. Kuna Saksamaal, kui tööstusriigis, peajasjalikult majanduslist rahu wõisid rikkuda ainult tööstuses ja kaubanduses tekkiwad konfliktid tööandjate ja tööliste wahel, siis asutati ka nende alade tarwis oma kohtud. Teiste alade tööliste poolt midagi karta ei olnud, sest need alad, nagu põllutöö jne., olid kõrwalise tähtsusega. Sellepärast ei wõetud ka midagi ette teiste alade tööliste olukorra parandamiseks.

Nagu juba eelpool tähendasin, waadatakse aga praegusel Saksamaal asja peale koguni teisest waatepunktist, mispärast ka enam waelusi selle üle sügugi

ei ole, kes osutatawatele kohtutele peawad alluma. Waielused käiwad aga küsimuse kohta, kas peab töökohus teatud määral olema seotud hariliku tsiwiilkohutuga, wõi peab ta täiesti iseseiswaks kohtuks saama. Saksa walitsus pooldab wiimast seisukohta. Walitsuse poolt on hiljuti riigipäewale esitatud töökohtute seaduseelnõu, mis teatawat huwi peab pakuma, sest on ju ka meil wiimasel ajal mõte liikuma hakanud kohtukorra lihtsustamisest töökonfliktide tarwis. Toome siin esitatud seaduse peapunktide sisu.

Kohus on kõikidel tööaladel tegutsewate isikute tarwis tööwahekordadest tekkinud konfliktide lahendamisel. Kohus on iseseisew kõiges kolmes astmes. Esimese astme kohus asutatakse iga ametkohtu (Amtsgericht)* ringkonna tarwis. Esimest astet juhatab elukutseline kohtunik, kes nimetatakse maakohtu ja sotsiaalwalitsuse ühisel kokkuleppel. Temal peawad olema teadmised nii õigusteaduses kui ka sotsiaalsetes küsimustes. Kaasistujateks on temal üks tööliste ja üks tööandjate esitaja, kes walitakse kohtu ringkonna piirides asuwate tööliste ja tööandjate majandusliste organisatsioonide poolt 3-ks aastaks. Nemad peawad vähemalt 24 aastat wanad olema.

Teiseks astmeks on maatöökohtud (Landesarbeitsgericht). Nende piirkond on sama suur, kui maakohtutel (Landgericht). Teist astet juhhib mõni kohtu piirkonnas asuw ülemmaakohtunõunik (Oberlandesgerichtsrat). Kaasistujateks on samuti üks tööliste ja üks tööandjate esitaja. Kuid need peawad juba vähemalt 30 aastat wanad olema ja vähemalt 3 aastat juba esimeses astmes tegutsema.

Kolmandaks astmeks on riigitöökohus (Reichsarbeitsgericht). Siin on eesistujaks mõni riigikohtu senati president ja kaasistujateks 2 teist riigikohtu senati presidenti, üks tööliste ja üks tööandjate esitaja. Wiimased nimetab riigi tööminister kokkuleppel riigi kohtuministriga. Kaasistujad peawad vähemalt 35 aastat wanad ja kauemat aega töölisena wõi tööandjana Saksamaal tegutsenud olema.

Kuludest, mis töökohtud tekitawad, kannab 3-a astme omad riik, kuna esimese ja teise astme omad kannawad maad (osariigid). Kõik ruumid, mis siiaajani

tööstus- ja kaubanduskohtute tarwitada olid, antakse üle töökohtutele.

Töökohtus tulewad harutusele kõik konfliktid, mis tekkinud tööwahekordadest mitte üksinda tööliste ja tööandja wahel, waid ka tööliste eneste wõi tööandjate ja tööliste majandusliste ühingute wahel.

Iseäranis suurt rõhku paneb eelnõu asjaajamise kiirustamise peale. Nii on eelnõus öeldud, et suwine kohtu waheaeg ei tohi asja pikalewenimise põhjuseks olla, waid asjad peawad ka suwel harilikus korras harutusele tulema.

Igas protsessis peab kohtu eesistuja katsuma lepitust sobitada. Kui lepituskatse tagajärgi ei anna, peab kohtulik harutamine otsekohe järgnema, ainult harukordselt on seda lubatud edasilükata, kuid mitte rohkem kui kolmeks päewaks. Kui wõimalik ei ole asja ühel kohtuistungul lõpetada, siis tuleb järgmine harutuspäew otsekohe kindlaks määrata.

Otsuse kuulutamine peab otsekohe samal kohtuistungul sündima. Harukordadel wõib otsuse kuulutamist edasi lükata, kuid mitte üle kolme päewa. Edasikaebtuse tähtaeg on kõigis astmetes ainult 2 nädalat.

Adwokaate töökohtu esimeses astmes keegi oma eest asju ajama wolitada ei saa, et mitte ülekohtu teha waesematele, kes adwokaati palgata ei jõua. Lubatud on aga tööandjate, kui ka tööliste majandusliste organisatsioonide esitajad.

Teises astmes peawad juba adwokaadid kõigil olema, kuid on lubatud ka majandusliste organisatsioonide esitajaid adwokaatide asemele saata. Riigikohtusse on lubatud ainult adwokaate saata.

Töökohtusse tuleb harilikult kirjalik kaebtus saata, kuid kohtu istungite päewadel on lubatud ka suusõnaliselt kaebtust ettekanda.

Otsused wiiakse otsekohe täide ka siis, kui edasikaebamine wõimalik. Ainult siis wõib kohus täidewiimise seismapanna, kui kaebalune selgeks teeb, et otsuse täidewiimisega temale sarnane kahju tekib, mille tasumine wõimalik ei ole.

Edasikaebtus maatöökohtusse on lubatud ainult siis, kui waieluse all olewa asja wäärtus üle 300 kuldmarga ulatab (umbes 25.000 Emk.) ehk kui kohus asja tähtsaks tunnistab ja edasikaebtuseks luba annab. Edasikaebtuse puhul uusi asjaolusid ettetuua enam ei saa, kui nemad

*) Amtsgericht - wastab umbes meie rahukohutunikule.

enne asja harutamist esimeses astmes juba teada olid. Riigitöökohtusse on lubatud edasikaebada ainult siis, kui waieleluse all olewa asja wäärtus nii suur on, et ka harilikud kohtud lubawad rewisjononi kaebtusega riigikohtus esineda ehk kui maatöökohus selleks asja tähtsuse pärast luba annab.

Kui waieluse all olewa küsimuse wäär-tuse suuruse tõttu rewisjon lubatud on, wõi kui riigi tööminister asja üldhuwidest väga tähtsaks peab, wõib ka otsekohe rewisjonkaebtusega riigikohtus esineda, mõõda minnes maatöökohtust.

Teised normid on peaaegu needsamad, mis harilikudes tsiwiilkohtutes.

Eesti tööliste büdshet 1925. aastal.

R. Sawing.

Tööliste korteriolud.

Korteriküsimus on meie suuremates linnades, eriti Tallinnas, juba aastaid terawalt päewakorral. Ilmasõda ja järgne-wad rewulutsioonikeerised panid meie rahwa püüded hoopis uues suunas liikuma. Olude sunnil walgus osa maa-rahwast tööstuskeskkohtadesse, Wenest weeti siia rongide wiisi kümneid tuhan-deid optante, kes asusid suuremalt osalt elama linnadesse. Majanduslik konjunk-tuur weeltes rahamehi igasugu sahkerdamiste ja spekulatsioonidega, ehitustöös-tusse, kui wähe tulutoowasse ettewõttesse, raha neist keegi ei tahtnud paigutada. Inimesed aga pidid kusagilt peawarju leidma, kui see wõimalik oli, siis ainult seetõttu, et nad karjaloomadena hulga-kesi wäikseisse toakestesse asusid. Kuidas nad seal elasid, sellest küsiti wähe ja sellest ei hoolita suurt praegugi. And-meid, mis walgust heidaksid kehwmate rahwakihtide korterioludele, kardab wõimulolew kodanlus koguda. Tuletame ainult meeles Tallinna linnawolikogu otsust 5. maist s. a., kus teadetekogumine Tallinna korteriolude kohta kodanliste rühmade häälehenamusega ärakeelati!

Nii on tööliste linnaosad, sõna tõsisest mõttes, jäänud kohtadeks, „kuhu päike ei paista“.

Riigi statistika keskbüroo poolt toimitud uurimus 265 Tallinna töölisteibkonna korteriolude kohta aitab seda puudust osaliseltki kõrwaldada, olgugi, et korteriolusid käsitaw peatükk teistest kõige lühem ja iseloomulik mitmete omapäraste kombinatsioonidega ning arwestamiswiisidega.

Korterikriisi lõõb rahwasse tihti palju walusamaid ja raskemaid haawu, kui seda teewad mitmed muud puudused. Wiltsad korterid on üheks suuremaks tiisikushaiguse lewinemise põhjuseks;

samuti seawad paljud korteriküsimuse uurijad korterikriisi ühendusse kuritegude arwu suurenemisega.

Mannheimis oli 1901. ja 1902. a., Freudenbergi korteriolude uurimustule-muste järele, tiisikusse surnute arw kehwmates perekondades järgmine;

Perekondades, kus toa kohta oli:

1) alla 2 inimese	23,4%
2) „ 3 „	34,0%
3) 3 ja enam	42,2%

Jõukamates perekondades olid need arwud palju wähemad.

Tallinnas oli 1923. aastal tiisikushaiged üldse 509 inimest.*) Neist oli ainult 63-el omaette tuba tarwitada, kuna ülejäänud juhtumistel haiged elasid ühes toas terwetega:

2 inimesega elasid ühes toas	128	tiisikushaiget
3 „ „ „ „	100	„
4 „ „ „ „	101	„
5 „ „ „ „	68	„
6 „ „ „ „	16	„
7 „ „ „ „	14	„
8 „ „ „ „	5	„
9 „ „ „ „	5	„
12 ja rohk. „ „ „	2	„

Need arwud ei tarwita kommenteeri-mist. Igaüks mõistab, mis tähendab, kui tiisikushaigetega ühes toas peawad elama ka terwed inimesed. Asi on weel palju hirmsam, kui meeles peame, et suur osa tiisikushaigetest magawad terwetega, nii lastega, kui ka wanadega, ühes woodis.

Nendest arwudest peaksid järeldusi tegema mehed, kelle kätte rahwas usaldanud kodanikkude heakäekäigu eest hoolitsemise, ametiasutused, kes korterikriisi süwendawad endile wanade majade ostmisega ja meie tiisikuse wastu wõitle-wad seltsid, kes rahwale ikka ja ikka õpetawad, tiisikushaigetega ühes toas

*) Waata „Tallinna linna statistiline aastaraamat“ 1924. a. Lhk. 94.

elamine on hädaohtlik, kuid kes seni sõnadest kaugemale pole saanud.

Korterite suurus bühshetilise uuri- muse järele.

Tallinna on, wõrreldes teiste maade tööstuslinnadega, õieti wäikene. Majade tiheduse ja kordade arwu poolest wõrrel-
daw mõne wäikese aialinnaga, kuid waatamata sellele elawad 73,9% 4- ja 5- liikmelistest töölisleibkondadest nüs-
ketes keldrikorterites!

Tubade arwu järele on tööliste korterid 1- ja 2- toalised, mõnel üksikul juhtumisel ka 3- ja enamtoalised. Ühe-
toalisi oli kõigist tööliste korteritest 86%,
kahetoalisi - 12% ja 3- ning enam-
toalisi 2%. Näeme, et $\frac{4}{5}$ tööliste korter-
reist koosnewad ainult ühest toast.

Teiste riikide korteriolud on meie omadest kaugelt paremad. Nii on Soomes, Daanis, Norras, Poolas j. m. tööliste korterid harilikult 2-4 toalised. Kopenhaagenis on ühetoalisi kortereid üldse ainult 8,8%, waatamata sellele, et see linn Tallinnast umbes 7 korda elanikkude arwu poolest suurem.

Need wõrdlused on meie kahjuks tõesti kohutawad: ühetoalistes korterites süüakse ja juuakse, walmistatakse toitu, magatakse, põefatakse haigeid, sünnitatakse ning surrakse!

Mitmetoaline korter keskmisele leibkonnale normaalne, on wäga waieldaw, et see aga ühetoaline peaks olema, ei julgeks wist ükski 20-aastasaja kultuurinimene tõendama tulla. Saksamaal arwatakse koguni, et maatöölisel, kes endast suurema osa päewast wärske õhu käes wiibib, peaks olema vähemalt 4 ruumist koosnew korter (kõõk, üks suurem ja 2 vähemat tuba). Inglise töölistel on enamasti 3-, 4- ja wäga tihti ka 5-toalised korterid.

Meie tööliste korteritega neid wõrdlema hakata on wõimatu. Meie tööliste korterid on palju halwemad, kui Poola suuremas tööstuslinnas Lodsis ja Pariisis Montmartre linnaosas, kuhu suur osa Pariisi proletariaadist kokkukuhjatud. Wäga suure tähtsusega on ka keskmine elanikkude arw ühe toa kohta.

Keskmiselt tuleb ühe toa kohta elanikke: Tallinnas - 3,8, Narwas - 3,2, Helsingis - 1,7, Kopenhaagenis ja Frederiksbergis (1924. a.) isegi 3,4 inimest ühe korteri kohta.

Iseendast ei ütle need arwud weel midagi. Tarwis on ühenduses elanikkude tihedusega toa kohta selgitada ka tubade õhumahtu.

Tallinna töölistest kasutawad 10 kantmeetrilist õhumahtu 26,7%, 11-15 kantmeetrilist - 35,4%, 16-20 kantmeetrilist - 28,9%, 21-25 kantmeetrilist - 3,6% ja üle selle tuleb õhumahtu ainult 5,4% tööliste kohta.

Statistika keskbüroo arwates on 15 kantmeetrilist õhumahust ühe inimese kohta küllalt. Kui seda määra aluseks wõtta, siis oleks Tallinna töölistest õhuga korralikult warustatud ligi 38%, kuna aga 62% wähesse õhutagawaraga korterites peawad elama.

Kuid see statistika keskbüroo arwamine on wäga wildak, sest korteriterwis-
hoidlaste arwamise järele peaks iga inimese tarwis korteris olema vähemalt 20 kantmeetrilist õhku. Sest statistika büroo omapärane weendumus tundub otse naeruwäärsena, kui nimetame, et Saksamaal on wangimajades üksik-
kongides 28 kantmeetrilist õhku isiku kohta!

Lepiksime meie siiski 20 kantmeetrilise õhumahuga, siis oleks Tallinna töölistest õhuga rahuldawalt warustatud 9%, kuna 91% elawad loomuwastaseis tingimuses.

Korteriüür. Korteri kuuüüri suuruse järele jagunewad Tallinna tööliste korterid järgmiselt.

Korteri arw kuuüüriaga.

kuni 300 mrk.	- 0,9%
300- 400	" - 9,0%
400- 500	" - 7,9%
500- 600	" - 15,4%
600- 700	" - 18,9%
700- 800	" - 12,7%
800-1000	" - 10,1%
1000-1200	" - 15,8%

ja üle 1200 mk. - 9,3% korteri üld-
arwust.

Keskmiselt maksetakse kuus korteri eest üüri 600-700 mk.

On ka wäljaarwatud, et kuuüüri tuleb ühe isiku kohta keskmiselt: üheliikmelistes leibkondades 478 mk., kaheliikmelistes - 389 mk., kolmeliikmelistes - 229 mk., neljaliikmelistes - 156 mk. ning 5- ja enamliikmelistes leibkondades - 132 mk.

Arusaamatuks jääb, mis niisuguse wäljaarwamisega näidata on tahetud; kui seda, et suuremaarwulistes leibkondades ühe inimese kohta vähem üüri

tuleb maksta, s. i., kasulik on, kui ühes korteris elab rohkem inimesi, arvestamata korteri suurust, siis on see ainult tähtsusega arwude mäng.

Kui tahetakse ühe leibkonnaliikme kohta kuluwat korteri kuuüüri õiglaselt wäljaarwata, siis wõib seda teha ainult ühenduses korteri suurusega, kas wõi korteri pörandapinna suuruse järele.

*

Kokkuwõttes wõime uurimusest teha järeltusi:

1. Tallinna ja Narwa töölisleibkonnad on wäiksearwulised, lastekehwad, millest järgneb, et meil olewa majandusliku konjunktuuri juures rahwa juurekaswu suurenemiseks kuigi rahuldawaid wäljawaateid pole.

2. Wiletsate palgaolude tõttu on töölised sunnitud rohkem kulutama, kui

neil sissetulekuid, mis pikema aja kestel halbu tagajärgi toob.

3. Leibkonna ülalpidamiseks leibkonnapea korralistest tuludest ei jätku, mis sunnib kõiksugu kõrwalteenistusi otsima, eriti laste ja naiste arwel.

4. Waatamata erakorralistele tuludele on suuremaarwulistes leibkondades ülalpidamise tingimused wäga rasked.

5. Töölise eluwis on wäga piiratud; kultuuritarwete rahuldamiseks puuduwad wõimalused, sest kõik tulud lähewad füüsilisteks kuludeks.

6. Töölise toit on wäga kehwa ja ühekülgne, ei kindlusta rahuldawalt tema terwist.

7. Töölise korteriolud on wiletsad; inimesed elawad tihedalt koos, mis rahwa terwisele ja moraalsele tasapinnale häwitaw.

.....

Üksikute kutsete terwishoiust ja haigustest.

Prof. Dr. Lehmanni järele.

Iga kutse töölised erinewad oma töötingimuste poolest. Täiesti lahkuminew on rauawabriku sissesead mõõbliwabriku omast, täiesti lahkuminewad ka tööolud, millel mõju töölise terwisele. Igal kutsel on ka rida eripõhjust, mis esile kutsuwad haiguslisi nähtusi. Ei ole ülearune peatuda üksikult iga tööala juures, lühidalt märkides selle iseäraldusi kutseterwishoiu seisukohalt.

Kahjuks puuduwad Eesti olude kohta sel alal uurimused ja andmed. Tuleb siis kasutada wõõrast kirjandust ja nimelt prof. Dr. Lehmanni kapitaalset raamatut töölise ja professionaal-terwishoiu üle. Seda kirjatööd tarwitades, peatume kõigepealt puutööstuse juures, edaspidi käsitades terwishoiu tingimusi naha-, tsemendi-, tekstiil-, raua-, keemia-, kiwi-, tina-, sawi-, klaasi-, poligraafia-, riide-, maaleri-, kütte-, walgustuse-, toiduainete ja teistel tööaladel. Ajakirja ruum lubab peatuda üksiku kutse juures ainult lühidalt.

Puutöölised.

Eestis on metsatööstus laialdaselt lewinnenud. Metsa raiutakse ekspordiks, aga ka siseturu tarbeks suurel määral. Metsatöölise elutingimused on rasked: puuduwad tarwilikud korterid ja riided. Tuleb töötada ilmastiku mõju all. Siit

rida haigusi. Ka on puu raiumise ja weo juures traumaatiliste wigastuste hädaoht suur. Puu langemise läbi on rohkesti õnnetusjuhtumisi ettetulnud. Ka wigastused saagimisabinõude läbi on sagedased. Puu ladumise ja weo juures tuleb ette muljumisi. Nii puuraiujatel, kui ka parwetajatel tuleb olla külma ja rõskuse käes, mis terwisele kahjulikult mõjuwad, aga ka lihakseid pingutada. Puudub korralik ja isegi soe toit. Puhta wee puudumisel tuleb juua jõest, ojadest, mille tagajärjeks tihti külgehakkawad kõhuhaigused (dysenteria, koolera j. t.)

L a u a w a b r i k u d. Lauawabriku töölised Eestis töötawad halwemates terwishoiu tingimustes, kui töölised teistel puutööaladel. Tööpalgad on siin madalamad, tööruumid wiletsamad, töötingimused raskemad. Traumaatiliste wigastuste arw on eriti suur, kutseõnnetuste arw neli korda suurem kui keskmine, haiguspäewade arw 40–60 protsenti üle keskmise.

I m b u t u s t ö ö l i s e d. Puud imbutakse sagedasti alalhoidwate ainetega, nagu sublimadiga, tõrwaõliga, wääwliwitriooliga jne. Ruumides, kus sulatakse sublimati, tuleb kanda respiratorit. Mujal ei ole töö hädaohtlik. Tuleb ette ekseme ja limanaha põletikke. Kahe kuu tagant tuleksid töölised asetada samaks ajaks

tööle, mis pole mürgised, nagu seda tehakse eeskujulikkudes wabrikutes.

Korwipunuja d kannatawad tihti rheumatismi käes, sagedased on ka käenaha wigastused. Et tihti suhu wõtawad pajuwitse, mille koor sisaldab mürkolluseid, siis on korwipunuja il ka kroonilisi hambaigemete haigusi. Muidu on haiguste arw peaaegu normaalne. Rohkesti kannatawad seedimisrikete all—70% üle keskmise, samuti on kõrge ka tiisikuse haiguste arw, kaksikord üle keskmise.

Tisleri tööala wäiketööstuses, kus ruumid wiletsad, on terwiswastasem kui suurtööstuses, kus tarwitusel ajakohased sisseseaded. Neis wäiksemas tööasutis wõib märkida järgmisi haigusnähtusi: Hõõweldamisel lasub keha raskus pehmal jalal, kuhu toetub tisler. Selle tagajärjel pole tõmboone wõrendikud, põlwe paised ja muud jalahaigused haruldased. Tolm tekitab tihti kõriharude limastust (bronchitis) ja walmistab teed tiisikusele.

Suurtes wabrikutes, nagu näiteks Luther, on tarwitusele wõetud mehaanilised tööriistad. Selle tagajärjel on töö iseloom, wõrreldes käsitöökodadega, täiesti muutunud. Aga ka õnnetusjuhtumiste arw suurenenud. Käsitöökodade töölistega wõrreldes on õnnetusjuhtumiste arw wabriku tiserite keskel 2^{1/2} korda suurem.

Tisleri tööd ehituste juures on wäsitawad, misjuures keha seis peab olema tihti wäga ebaloomulik. Siin tuleb ette sagedasti wigastusi. Ka külmetust ja rheumatismi.

Parketi panemisel on rohkesti tolmu, mis haigust tekitab. Ka põlwepesa haigused pole haruldased.

Suurtes wabrikutes kõrwaldatakse tolm imejatega, mis parandab terwishoiu tingimusi.

Puutööstuses tarwitatakse polituri, mis koosneb denatureeritud piiritusest, mis sisaldab metiilalkoholi, milles sulatatud schellak. Schellak on waik, mis aetud mitmesugustest India puude kaswudest. Politurile lisatakse linaõli. Metiilalkoholi aur awaldab kahjulikku mõju. Kui polituri juua, nagu seda tiserid mitte just harwa pole teinud, tekkiwad kõhus schellaki kiwid, mida wõib kõrwaldada löikuse läbi. Mattmööbli walmistamisel wõietakse puu Brunoleiniga — terpeniin ja bensini sulatatud finaplaastri lahuga. Siin on wõimalik finakihwtitus.

Seal, kus tarwitatakse wõõramaa uhkuspuid mööbli- ja muude puuasjade

walmistamiseks, on ilmunud uus haigus — Satinholzdermatitis. Need haigusejuhtumised on seal wõimalikud, kus tarwitatakse Ameerika, Aafrika, India, Hiina ja Austraalia puid, mille tolmu läbi katmata kehaosad haigeks jääwad, paistetawad ja kaetakse muhkudega (wesiwillidega). Haiguse põhjuseks loetakse alkaloidi, mida need puud sisaldawad (Maoholz). Ka puu Cocobolo (Foseholz) äritab nahka. Äritaw aine sulab alkoholis ja bensolis, halwemini wees. India satinpuu on toonud kihwtitusjuhtumisi. Selle nime all nimetakse „siidipuid“ (Chloroxylon Swietenii) ja „lõhnapuid“ (Liquidamber styraciflua). Wäga kihwtine on Aafrika pukspuu, millest tihti walmistatakse ketrusmasinate süstikud. Töölistel hakkab süda kiiresti tüksuma, pea walutama, tunnawad nõrkust, hingamine läheb raskemaks, tekib külm higi, süda hakkab pöörutama. Kui krooniliselt tuleb sarnase puuga töötada, läheb nahk kollakaks ja suust tuleb kamferi lõhn. Loomadele toob 0,07% alkaloidi surma hingamisorganide halwatuse läbi.

Treial kannatab tolmu läbi enam kui tisler, kuid õnnetusjuhtumisi on wähe. Üldine haiguste arw ei ulata palju üle normi.

Mööbli poleerijate terwishoidlised tingimused on palju raskemad kui tiseritel. Nende keskel tuleb haigusi 20% enam. Iseäris rohkesti tuleb ette hingamis- ja seedimiseldite haigusi. Sagedased on ka eksemid (sammaspool). Polituri tarwitamine, üksikute juhtumistel ka joomine, ei jäta oma mõju awaldamata.

Muusikariistade walmistajate keskel on haiguste arw harilik, mitte palju suurem klaasiseppadel. Pütseppadel on rheumatismi arw kaksikorda suurem keskmisest, wistist sel põhjusel, et niiskeks saawad.

Raamijail ja kuldajail ei ole erilisi haigusi. On tähele pandud ainult polituri eksemi, mis polituri piirituse mõjul tekib. Polituri piiritus sisaldab piridini. Siin tarwitatakse ka mürgiseid aineid. Samuti on tolmu rohkesti.

Nikerdajate keskel on haiguste arw keskmise lähidane.

Puutööstuses on üldine haiguste arw üldse mitte palju kõrgem keskmisest, ka tiserite ja treialite juures, kellel on sagedasti lihaste ja soonte rheumatism. Mõned andmed näitawad tiisikuse lewinemist.

L. J.

Ühiskondlik töö ja Tartu tööbörs.

L. Meimers.

Juba läinud aasta maikuul teatas töö-hoolekandeministeerium kõigile omavalitsustele, et nad aegsasti ettevalmistusi teeksid, et talwel, kui tööpuudus peaks lahtipuhkema, ainult sarnaseid töid ette võetaks, mis rahwamajandusliselt tarwilikud. Tartu linnawalitsus andis selle küsimuse tööbörsile ettepanekute tegemiseks. Tööbörsi nõukogu leidis kõige otstarbekohasema olevat jõeäärsete tänavate tõstmise ja kanalisatsiooni wõrgu laiendamise. Tuldi arwamisele, et tööd tuleb tööliste kestwa aja peale muretseda ja selleks peaks suuremat tähtsust pöörama uute raudteede ehitamisele, mis juba ehituse ajal liht- ja eriala-tööliste pikemaks ajaks tööd annaks. Leiti ka, et tuleb elujõulist väiketööstust toetada odawa laenuga.

Nõukogu arwas, et ühiskondliste töödega peaks juba oktoobrikuul algust tegema, kuid tegelikult ei

maad lõhuti lõhkeainete abil ja raudkangide ning kiiludega. Wagunid oli 50, millega mulda weeti. Iga wagon mahutas 30 kantjalga mulda; päewas käis üks wagon wiis woori. Seega weetakse päewas keskmiselt 22 kantsülda mulda jõe äärde. Tartus saawad mehed 150 ja naised 120 mk. päewas. Kuna mullaweo peal amefis 200 mees- ja 300 naistöölist. See teeb, kui veel teised kulud juure arwata, keskmiselt 3230 mk. kantsüld koha peal jõe ääres. See on odawam. Kui linnawalitsus mõnel teisel wiisil oleks neile tänavatele lasknud mulda wedada, oleks töö kallim tulnud. Ka tehtakse kaks asja korraga, sest sinna kohale, kust mulda wõetakse, ehitatakse spordiplats, kus juba juuli kuu algul Tartumaa laulupidu peeti.

Sama tänavate tõstmisel oli veel ülejõe pärimwabriku juures suur osa töölisi. Seal oli mul-

Töötatöödised Tartu tööbörsi ukse ees. Igapäewane nähtus.

olnud see võimalik, sest riikline tööpuuduse wastu wõitlemise komisjon otsustas alles 1. det. reha andmist. Et tööpuuduse wastu wõitlemise komisjon ainult walitsuse esitajaist koosneb – puuduwad tööliste esitajad, – siis lubati 1. det. koosolekul tööle wõtta ainult neid töölisi, kes vähemalt üks aasta on linnas korterit pidanud ja eesõigus anda neile, kellel suurem perekond ülewalpidada. Sarnaseid töötä inimesi, kellele ühtegi perekonnaliiget toita ei ole, otsustati üldse mitte tööle wõtta, sest neil olewat võimalik väljasõita. Seda otsust pehmentati küll pärast ja lubati ka üksikuid mõjuwatel põhjustel tööle wõtta. Määrati kindlaks tööle wõetawate arw. See oli Tartus 1050 inimest, mis-sugune arw töölisi ka tööil wiibis.

Tartus oli kõige enam töölisi jõeäärsete tänavate täitmisel. Weeti Tamme wäljalt, umbes 2 kilomeetri kauguselt, mulda wagonetidega Sõbra, Rikka, Wabaduse ja teistele madalatele tänavatele. Et talwel maa sügawalt külmanud oli, siis tuli mulda maasügawusest wõtta, kuna aga külmanud

lawedu lähemal ja kantstilla mulla kohalewedu tuli 2750 mk. maksuma. Siis töötas veel 50 naistöölist, sarnaseid inimesi, kel võimalik wälisööd teha ei ole, õmblustöödel. Õmblustööd tehtakse kliinikutele, wanade ja laste warjupaikadele. Õmblimine sünnib tükitöö alusel.

Kanalisatsiooni töid wõeti talwel ainult ühes kohas ette. Et maa kuni põhjani külmanud oli, siis tulid need tööd kallimad ja ei tasu end ära, kuna aga teised tööd odawamalt said tehtud, kui siis, kui seda harilikul wiisil oleks tehtud.

Mitme poolt on awaldatud arwamisi, et ühiskondlikud tööd ei ole tarwilikud. Kuid tegelikud andmed näitewad tööpuudust. Nii wähenas Tartu wäike- ja kesktööstus enne jõulu 160 õppinud töölist. Lauawabrikud lasksid juba warasügisel 1000 inimese ümber lahti. Sawitööstused 150–200 inim. Turbatööstused 1000 inim.

Peale selle jäi sügisel töötä suurem hulk ehitus-, liht- ja põllutöölisi. Kui kõigi lahtisaanud tööliste kohta oleks täpsed andmed, siis saame

Töötatöölised Tartus tööil.

Raudtee korraldamine Riia tänawa täitmisel.

Wagonettidega mulla ajamine Rikkal tänawal.

alles aimu, kui palju meil talweks tööta inimesi jääb. Kui waadelda suwel saadud teenistustasu, siis leiame, et sellega saab hädawaewalt igapäewast peost suhu elamist võimaldada, kuid töötaoleku ajaks ei jää midagi üle.

Sellest näeme, et tööpuuduse wastu wõitlemine meil alles algastemes on. Ühiskondlisele tööle lubati ainult 1050 inimest wõtta, kuna aga tegelikult õigus sellele tööle peale kaugelt suuremal arwul töölistel oli. Osa töölisi pidi tõsisest puudusest kannatama. Et tulewikus kaudu sarnases wiltsuses tööliste edasi elada ei saa, on kahlemata selge. Walitsusel tuleb tõsisest tähelpanu tööpuuduse peale pöörata ja hoolitseda selle eest, et osa kodanikka ei kannataks tööpuuduse all. Siin oleks tõsine abinõu tööpuuduse wastu kinnitamine.

Läinud aastal registreerisid Tartu tööbörssis 10931 tööotsijat; neist said tööd 5861 töölist ehk 52%, kuna aga aasta jooksul 2000 tööandjat 6935 töölist nõudsid. Lähiseigi käis aasta jooksul tööbörssis 102 inimest päewas. Käesolewal aastal on kuni 1. aprillini Tartu tööbörssis registreeritud 3190 tööotsijat; ajutiselt töödelt tagasi tulnud 98 inim. Tööd saanud 1290 inim. Tööta jäi 1. aprilliks 1069 inimesi.

Aprilli- ja maikuul on tööbörssi tegewus kõige elawam, sest põllutöö hooaja algul kaubeldakse talupidajate poolt taluteenijaid, sulaseid, tüdrukuid ja karjaseid. Tuldakse kauge maa tagant tööbörssisse sulast ehk teisi teenijaid otsima. Isegi tulewad mõned Harju-, Wiru- ja Wiljandimaalt Tartu omale teenijat palkama. Samuti tuleb ka neist maakondist teenijaid tööd otsima.

Pildil näeme, kus suur rahwahulk seisab tööbörssi ees tänawal; siin on wahest sajad ja isegi mõnel päewal tuhanded inimesed koos. Et töö-

börssil puudub kaubategemise saal, siis on sunnitud rahwas tänawal ootama. Kui kaupleja on töölisega kokkuleppinud, siis pööratakse tööbörssi ametniku poole, et see nende lepingu „kinnitaks“. Et praegust põllutööliste kohta wastawat seadust ei ole, siis tegelik elu näitab, et see hädatarwilik on. Seepärast on iseenesest wäljakujunenud, et kokkulepe, mis sulase ja peremehe wahel tehtud, märgitakse tööandja isikukaartile, kuna siis mõlemad pooled alla kirjutawad. Kui nüüd sügisel peremehe ja sulase wahel asjad sassi on läinud, nõutakse sellest ärakiri wälja, mis siis kohule tõendawana dokumendina esitatakse. Ka saawad talupidajad tööbörssist teateid teenijate uskawuse kohta. Tööbörss ei juhata neid inimesi, kes wargusega tegemist on teinud, ilma tööandja teadmata talutööle ehk perekonda teenistusse. Küll ei tehta neile takistusi teiste tööde saamiseks. Sellest on taluomanikkudel suur kasu, nad ei kauple omale fundmata inimest, waid saawad tööbörssist kaubeldawa minewiku kohta teateid. Selle tagajärg on, et maapidajaid järjest iga aasta rohkem tööbörssist teenijaid otsima tuleb.

Mõnel poolt nurisetakse, et suwel ei saawat kusagilt töölist palgata. See on küll teatawa töölistwaenulise ringkonna asjata hädaldus. Wõib olla, et meil küll wahest kliimafilistel põhjustel töö suwel kuhjub lühikese aja peale, nii et heinategemise ja wiljakoristamise ajal, kui suwi wihmane on, tuleb isegi ainult tundidega arwestada, millal heina teha, loomulikult tahab siis igaüks oma tööd suure hulga töölistega lõpule wiia. Arusaadawalt ei saa tööliste tagawara kibedal tööajal nii suur olla, et kõiki nõudmisri rahuldada. Ei võimalda ka siis mõne nädala teenistus suwel terve aasta äraelamist. Selleks tuleb just põllutööliste teiseks ajaks tööd muretseda.

.....

Tallinna Ühise Haigekassa apteegi 1925. a. tegewuse ülewaade. Spectator.

Igas korrapärase majapidamises teeb peremees aasta lõpul oma tegewuse ja töö üle üldkokkuvõtte, et selgusele jõuda, kas tema poolt tehtud töö ka wilja on kandnud; kas see tööwil, mis

saadud, ära on tasunud kulutatud energiat; kas ei ole mitte selle aasta tegewuse kestel ilmsiks tulnud teatud wigu ja korratusi, mille kõrwaldamiseks tulewikus sammusid peab astuma.

Nagu elu edasi sammub ewolutsiooni feel, nii eluga paralleelselt ka töö ja igasugune tegewus. Ikka edu poole, ikka paremus poole, lähendades alalõpmata oma tegewuspõldu.

Ka Tallinna Ühise Haigekassa apteek võib rahuldustundega tagasi waadata oma läinud aasta tegewuse peale. Rasket okkalist rada on ta samunud oma tegewuse ajal. Puhusid winged ja waenulised tuuled ja ahwardasid ta hingetõmbuse matla siis, kui oli tegewuses „ajuline haigekassa juhatus“. Noort ühiskondlist asutust, kes waewalt omale jalgele pääsenud, ahwardati likwideerida. See ahwardus rippus ta kohal mitme kuu jooksul. Asutust, mis waewa ja raskustega ellu kutsuud, tahti ühe hoobiga häwitada, teda sulgudes. Õnneks läks kõik teistiti ning apteek jalkab oma rasket ja wastutusrikast tööd rahwa terwishoiu alal.

1925. aasta jooksul walmistati Tallinna Ühise Haigekassa apteegis 49.249 arstiähe järele arstirohte, millest maksuta on wäljaantud (ambulatooriumid juurde arwatud) 5.384.488 m. 50 p. wäärtuses.

Tallinna Ühise Haigekassa apteegi tegewus oli läinud aastal rahuldaw, waatamata konkurentide poolt wäljalastud kuulujuttude peale, kus ennustati, et apteek ei wõi mitte töötada kasuga, waid peab fingimata kahju andma. Apteegi warandusline seisukord oli 1. jaanuariks 1926. aastaks suurem kui tema asutamise aeg. Praegune warandus, mis intewuuri tegemise aeg sai hinnatud, on oma sisseostu hindade järele **3.920.497 m.**

Käesolewal aastal on aga apteegi tegewus weelgi suurenenud ligi 100% wõrra, nii et personaali, keda alguses oli 15 inimest, 25 inimeseni suurendati. Arwatawasti tuleb weelgi abijõudusid juurde wõtta.

Töö olukord on apteegis ka iseäralik ja peajasjalikult tingitud sellest, et arstiabi saajad õhtustel tundidel kella 6 peale mõne tunni jooksul nii suure arwu arstiähi sissetoowad, et mõnelgi kauem aeg

rohu järele oodata tuleb. Apteegi juhatus on kõik mis wõimalik, selleks teinud, et töö kokkukuhjamise ajal kiiremalt arstirohud wälja saaksid antud. Selleks on eriti palgatud rohuteadlased, kes ainult õhtustel tundidel töötawad, kuid tuleb siiski ette, et waatamata niisuguste abinõude peale, mõnel arstirohu tarwitajal kauemat aega, mis üle ühe tunni kestab, oodata tuleb. See on lebeb ka osalt arstirohu walmistamise iseäraldusest, mis ei luba igat retsepti lühikese aja jooksul walmis teha.

Arstirohude muretsemisel peab apteegi juhatus peajasjalikult silmas, et kõik arstirohud tooresa'nena paremas hääduces saaksid ostetud. Sellepärast on tarwitusel ainult paremate wabrikute ja kaubamajade ained, mis küll mõnigi kord Haigekassal kallimad tulewad, kuid mille headuse juures patsiendid kindlad woiwad olla ja mille mõju täpselt wastab arsiide poolt kirjutatud rohusedeli koosseisule.

Tallinna Ühise Haigekassa juhatus on omalt poolt paljugi kaasa aidanud selle asutuse arenemisel, mis meil Eestis oma suuruse poolest teisel kohal seisab. Kuid siiski võib ka sellel põllul weel palju tööd ära teha, teda reformeerides ja kantselleilikku asjaajamist lihtsustades.

Kõige pealt oleks tarwilik, et saaks rewideermiste otstarbekes peajasjalikult eriteadlased asjatundjad walitud, milline töö mitteasjatundjatega äärmiselt keeruliseks võib kujuneda ja mis terwe apteegi peale võib halwawalt mõjuda. Kahjuks ei ole Haigekassa rewisjoni komisjonis eriasjatundjaid, samuti ka häid raamatupidamise tundjaid, mis igal Haigekassal tingimata tarwilik oleks, sest need asutused, mida haigekassa ise on ellu kutsunud, nagu apteek, hambaarsti kabinet, ambulatooriumid, tarwitawad ka järewalweks isikuid, kes nende funktsioonidega tuttawad, ja kellelt ainult lühikest aega wõtaks, et omale ülewaadet saada.

See on küsimus, mis nõuab lahendamist, kui tahetakse rewideermist otstarbekohaselt korraldada.

Haigekassade tegewusest.

Tallinna Ühise Haigekassa wolinikude korralline peakoosolek

oli 17. juunil 1926. Osa wõtsiwad 232 wolinikust 173.

Koosolekut juhata sid J. Ringsmann ja A. Hellmann. Protokoll i kirjutasi d J. Ode ja K. Weiss.

Haigekassa põhikirja § 22 wastu eksimise pärast juhata se poolt kinni peetud abirahadest kinnitati 82 juhtumist 75.338 m. suuruses, kuna 6 juhtumisel juhata se otsus muudeti ja abirahad wälja oisustati maksta 2.348 m. suuruses.

1925. a. aruanne, mille järel oli haigekassal tulusid aasta jooksul mk. 46.244.195,50 ja kulusid mk. 49.118.167,25 ja haigekassa warandusline seis 1. jaan. 1926. a. mk. 14.233.194,95 — kinnitati peakoosoleku poolt.

1926. a. eelarwe, kus tulud kuludega 55.232.200 m. tasakaalus kinnitati.

Juhatusesse waliti 11 liiget: J. Ringsmann, — A/s. „Massoproduktisi“, A. Hellmann — A/s. „Unioni“ nahawabr., H. Karu ja G. Lääti — A/s. „Tselluloose“ wabrikust, K. Raudsepp ja J. Mumma — Merska tiseritõöstusest, J. Antje — Riigi trüki kōjast, E. Laurits — A/s. „Johanson'i“ p. wabr.,

M. Temp ja A. Luik — A/s. „Rotermann'i tehas, test“ ja E. Tofelmann — A/s. Dwigateli“ wabrikust.

Juhata se kandidaatideks waliti: J. Liblik, J. Rohho. A. Männiko, A. Kirp, H. Klemm, A. Repmann, G. Tulper, A. Jõgi, K. Kaal, A. Hansen ja A. Schönberg.

Rewisjoni komisjoni liigeteks waliti: J. Noorlind — A/s. „Massoproduktisi“, A. Rosenberg — A/s. „Peetri laewatehasest“, J. Laid — Aktisia selts „Odor“ist, K. Weiss — A/s. „Johanson'i“ paberi wabr. ja A. Wiil — A/s. „Dwigateli“ist.

Kandidaatideks waliti: A. Pustowalow, W. Wollberg, M. Luik, J. Uhlberg ja R. Jõulu.

Peakoosoleku poolt wõeti wastu ja kinnitati järgmised abirahade ja arstia binormid:

Kassa liigetele: a) Haiguse puhul makstakse abiraha neljandast haiguse päewast alates, kodus rawitusel olles perekonnaga kassaliikmetele $\frac{2}{3}$ ja üksikutele $\frac{1}{2}$ keskmisest päewapalgast. Haigemajades, sanatooriumides, koloniides ehk mujal rawitsemise puhul, kus haigekassal rawitusasutustele tasuta tuleb, makstakse abiraha perekonnaga kassaliikmetele $\frac{1}{2}$ ja üksikutele $\frac{1}{4}$ keskmisest päewapalgast. Pühapäewade ega pühade eest abiraha ei makseta.

b) Matuse abirahaks makstakse 25-kordne surnud kassaliikme keskmine päewapalk.

c) Sünnituse puhul maksetakse kassaliigetele abiraha koduoleku ajal terve ja haigemajas oleku ajal $\frac{2}{3}$ keskmisest päewapalgast Pühade ega pühapäewade eest abiraha ei maksta. Märkus: Seda abiraha maksetakse ainult neile kassaliigetele, kes enne sünnitamist vähemalt kolm kuud haigekassa liige on olnud. Neile, kes vähem aega kassa liikmed on olnud, maksetakse abiraha harilikus haiguse abirahades ettenähtud korras.

d) Töö-õnnetuse puhul makstakse abiraha, selle peale waatamata, kas abisaaja perekonnaga wõi üksi on, esimesest haiguse päewast alates, kõigi haiguste päewade eest $\frac{2}{3}$ keskmisest päewapalgast.

e) Arstiašina antakse täielik arstimine haigemajades III klassis ja arstide juures ning maksuta arstirohud, wäljaarwatud mõnesugused patentained, mis iseäranis kallid ja mille asel teised rohud täidawad. Märkus: Maksuta arstiašina, haigemajalist rawitsemist ja arstirohtu saawad kassaliikmed ainult nende arstide ja haigemajade poolt ja neist apteekidest, kelledega haigekassal sellekohane leping.

g) Arstide sõidukulud haigete juure ja haigete transporteerimise kulud maksab haigekassa.

h) Kassa kulul hammaste arstimine sünnib ainult haigekassa hambaarstimise kabinetis ja wäljaspool Tallinat lepinguosaliste hambaarstide juures.

i) Koduse arstimise juures tarwisminewatest arstimise abinõudest maksab haigekassa sel puhul, kui need arstide wõi arstilise komisjoni poolt tarwilikuks on tunnistatud, ühed prillid kahe aasta kohta 4 200 mrk. ja igasugused bandaashid ja korselid.

k) Kõik erirawitsemise meetodid, nagu Röntgeniga rawitsemine, kõrguspäike, õhuga arstimine, massaash jne on wõimaldatud ainult arstilise komisjoni kontrolli all.

Perekonna liigetele antakse: a) Haigekassa kulul maksuta arstiašina ja arstirohud, wälja arwatud patentained. Märkus: 1. Arstirohtu saab maksuta Tallinnas ainult Tall. üh. haigekassa apteegist ja wäljaspool Tallinat - haigekassaga lepingusolewatest apteekidest. Märkus: 2. Sõidukulud perekonna liigetele arstimise puhul haigekassa ei maksa.

b) Abiraha makstakse sünnituse puhul 1.800 mrk. (kaksikute sünnitus korral 50% rohkem) ja matusekulude kateks 3.000 marka

c) Haigemajas rawitsemise puhul makstakse haigemaja kulude kateks 100 marka päewas ühe kuu jooksul.

d) Hammaste rawitsemine haigekassa kulul on wõimaldatud ainult Tall. Üh. Haigek. hambaarsti kabinetis.

e) Perekonnaliigetele wõimaldatakse maksuta arstiašina saamiseks 8 arstishekki aastas iga perekonnaliikme kohta, kuna juhatusel õigus on arsti soowitusel raske haiguse puhul sellele perekonnale, kus alla kolme perekonna liikme, 8 lisashekki anda aasta kohta. Märkus: Aasta alguseks loetakse kassa liikmeks astumise päewa.

g) Perekonnaliikmeteks loetakse: naine lõpsed ja kasulapsed kuni 18 aastani, kui nad ise tööd ei tee ja kassaliikme kulul elawad. Märkus: Kasulapsed loetakse ainult sel puhul perekonnaliikmeteks, kui nad seaduslikult kasulasteks wõetud on.

Haigeksjäänud kassaliigetel tuleb haigusleht 48 tunni jooksul haigekassas registreerida. Kui haige oma terwilise seisukorra tõttu seda ise

teha ei saa, siis tuleb lasia kedagi teist isikut leht registreerida.

Balti puuwillawabriku juures asuwa haigekassa wolinikkude korraline aasta peakoosolek

oli 1. juunil 1926 a. kell $\frac{1}{4}$ p. l. Koos oli 77 wolinikku.

Koosoleku juhatajaks waliti P. Järw, kirjatolmetajaiks - A. Kabel ja K. Eesti.

1925 a. jooksul on juhatuse poolt põhikirja ja peakoosoleku määruste rikkumise pärast kokku 28 kassaosalist osast wõi terwest abirahast ilma jäetud: kärbitud abirahade kogusumma on 16.647 mk. 15 penni. Peakoosolek tunnistas juhatuse tegewuse õigeks ja kinnitas ettekantud nimestiku.

1925 aasta jooksul on saadud liikmemaksusi 1.953.769 mk. 89 p. ja sama palju omaniku juurdemaksu, kassaosalistele on abiraha wäljaarwatud haiguse, sünnitamise ja surma puhul - 1.738.552 mk. ja 17 penni; õnnetusjuht. eest on wäljaarwatud 585.638 mk. 10 p., perekondade arstimise ja abirahade peale on ärakulutatud 1.130.855 mk. ja 73 p.; raha kassas oli 31 detš. 25 a. 62.945 mk. 49 p., raha pangas 1.089.201 mk. Inwentaari arwe 36.595 mk. ja wõlgasid saada 87.639 mk.

Haiguse juhtumisi on olnud kassaosaliste hulgas 1293, õnnetusjuht. - 242, sünnitamisi - 42 ja surmajuhumisi - 14.

K/osaliste perekondadele on abiraha antud: - sünnitamise puhul 6 korral ja surma puhul - 21 korral. Aruanne on rewisjoni komisjoni poolt wastuwõetawaks tunnistatud ja kinnitatud. Peakoosolek kinnitas aruande.

Otsustati wõtta liikmemaksu 2% palgast.

Abirahade normid määrati ühel häälel järgmiselt kindlaks:

Kassaosalistele: - 1) haiguse korral $\frac{2}{3}$ palgast (1-sest haiguse päewast alates kuni põhikirjas ettenähtud piirideni), kuid maksta ainult haige kassaosalise töö jaoskonnale wastawate tööpäewade eest, kusjuures mitte üle 6 tööpäewa nädalas lugeda. Nendele, kes ainult üks päew haiguse pärast töölt puuduwad, abiraha selle päewa eest mitte maksta. Töölise streigi aja eest, millele ettewõttes tööseisak järgneb, haigetele haiguse päewade eest abiraha mitte maksta. Haiguse abiraha wäljaarwamise juures wõtta ainult terwed töölt äraoldud päewad arwesse;

2) õnnetusjuhtumiste puhul ettewõtte töö juures - $\frac{2}{3}$ palgast ja maksta ka pühade, pühapäewade ja päewade eest, millal tööasutuses töö seisab, kui need haiguseaja sees on.

3) Raskejalguse ja sünnituse korral maksta abiraha 2 nädalat enne ja 4 nädalat pärast sünnitamist terve palga suuruses. Abiraha 3 nädala eest enne sünnitamist - maksta ainult nende päewade eest, mil naisliige tegelikult töölt puudus. Kes enne 4-ja nädalat peale sünnitamist tööle tulewad, maksta ainult kuni tööle tulemise päewani peale sünnitamist. Sünnitusabiraha wäljaarwamise juures wõtta arwesse 6-päewalist nädalat.

4) Kassaliikme surma puhul maksta abiraha 8000 marka.

5) Haigekassast lahkunud k/osalistele jääwad kõik kassaliikme õigused alale ühe kuu jooksul peale töölt lahkumist. K/osalistel, kes vähem kui

kaks nädalat kassaliikmed on olnud, ei ole õigust haigekassalt peale töölt lahkumist mingisugust abiraha saada.

Haigekassalt abisaamise suhtes otsustati lugeda k/osalise perekonnaliigeteks: — 1) naine, 2) lapsed, kasulapsed ja waesed lapsed, õed ja wennad kuni 16 aasta wanaduseni (kooliskäijad kuni 18 a. wanaduseni), kui nemad k/osalise ülespidamisel elawad ja ise tööd ei tee: 3) isa 60 eluaastast ja ema 55 eluaastast peale: 4) Kõik teised siin nimetatud jäetud perekonnaliikmed, ka isa ja ema alla punkt 3-s nimetatud eluaastate — loetakse k/osalise perekonnaliikmeteks ka siis, kui nad töövõimetud on — ainult igakordse juhatus eriotsuse põhjal. Punktides 1–4 nimetatud perekonnaliikmeid registreeritakse ainult siis, kui nemad k/osalise juures ja tema fätelisel ülespidamisel elawad ehk temalt ülespidamist saawad ja kui nendel sellejuures muid sissetulekuid ega kapitalisid ei ole.

Kui naiskassaliikmel töövõimeline mees on, siis ei registreerita tema lapsi haigekassas perekonnaliigetena: kuid juhatus võib erakorralisi olusid arwesse wõttes niisugustel juhtumistel ka eriootsusi teha.

7) K/osaliste perekonnaliigetele antaw arstiabi ja rahaline toetus määrati järgmiselt kindlaks: — haigekassas registreeritud k/osaliste perekonnaliigetele lubada kassa arwel tarwitada: — 1) arstiabi (arsti wisiidid) — haigekassaga lepingus olewate arstide juures. Kes teisi arste tarwitawad — nendele maksetakse arwe esitamisel h-kassaga lepingus olewate arstide taksi järele. 2) Arsti sõidukulud ja haige transporteerimise kulud; 3) arstirohüd, mida haigekassaga lepingus olewatest apteekidest tuleb wõtta. Kes teistest apteekidest rohitud wõtawad, nendel arwatakse rohu arwe esitamisel lepingus olewa apteegi poolt antaw 0/0⁰-line hinnaalandus maha; 5) prillid ja teised arstimise abinõud, arstide efekirjutusel. Prillid maksta esitatud arwete järele kuni 350 margani. K/osalise perekonnaliige, kes kassa arwel prillid saanud, ei saa neid enne kui 1¹/₂ aasta pärast. 5) Laboratooriumilised analüüsid on ainult arstide efekirjutuse põhjal, kuna muud spetsiaal-ravitsemise wiisid nii kui Röntgeni ja kõrgusliku päikese kiirtega, masseerimised, naha alla pritsimised jne. — lubatakse arstide efekirjutuse põhjal ainult haigekassa juhatus e igakordse eriootsusega. K/osaliste perekonnaliikmete hambaid ravisetakse ja plombeeritakse kassaga lepingus olewate arstide poolt, kuna eroarstide arwed taksi järele maksetakse. Iga perekonnaliige võib aasta jooksul mitte üle 4 kuu haigemajalist ravisemist ning arstimist kasutada kassa arwel, kui see arstide poolt tarwilikuks on tunnistatud.

Haigeid ravisetakse haigekassaga lepingus olewates haigemajades; erakorralistel juhtumistel, nagu ruumpuudusel kassaga lepingus olewates haigemajades, samuti ka teistel erakorralistel juhtumistel, võib juhatus ka erahaigemaja ravisemisele lubada alama klassi taksi järele. K/osalise perekonnaliikmel on kasutada sünnitamise korral haigekassaga lepingus olew haigemaja (kässolewal juhtumisel — Linna Keskhagemaja); kõik eraarwed tasutakse lepingus olewa haigemaja 9-õõ-päewalise taksi pii rideni. K/osalise perekonnaliikme surma puhul — maksta matmise abiraha 3000 marka. Haigekassa annab perekonnaliikmele arstiabi ainult registreerimise päewast alates, kuni registreerimiseni esi-

tatud arwed jääwad tähelepanemata. K/osalise surma korral lõpeb perekonnaliikmete abisaamine haigekassalt surma silmapilguga.

Juhatus poolt kokkuseatud ja rewisjonikomisjoni poolt läbiwaadatud haigekassa 1926 a. eelarwe 4.440.000 marga suuruses kinnitatakse.

Kinnisel hääletamisel sedelilega waliti juhatus e liikmeteks: Anna Mosel — 56 h., Paula Järw — 54 h., Kafia Seilmann — 46 h., Ida Kiltmann — 41 h. ja Johannes Aren 31 häälega.

Juhatus e liikmete asemikkudeks: Gustaw Adler — 50 h., Anna Tüürmann — 40 h., Maria Köster — 39 h., Johannes Metsmann — 30 h., Karl Eësti — 28 häälega.

Rewisjoni komisjoni liigeteks waliti: Minna Kurbauskaja — 43 h., Juuli Peek — 44 h., Leopold Pello — 42 h., Tõnu Weetõus — 41 h. ja Elisabet Sirwa — 35 h.

Juhatus kannab ette Narwa Linasetramise wabriku ja Tartu Üleüldise Haigekassa kirjad, et nemad omalt poolt awatud suwekoloniidesse ka teiste haigekassade liikmeid wastu wõiwad. Peakoosolek otsustas ühel häälel usaldada juhatus e suwekolonii kasutamise lubamist nende kassa-osaikkude perekondadele, kes äärmiselt kosumist tarwitawad, peajaslikult alaealistele, kusjuures ravisemise kuludega koloniis juhatus peab arwestama nii, et perekonnaliikmete ravisemise kulud ühes kolonii kuludega ei tõuseks mitte üle eelarwes ettenähtud perekonnaliikmete ravisemiseks määratud summa; koloniisse saatmine võib sündida arstide eitekirjutusel ja juhatus e loaga, kuna kahtlastel kordadel võib juhatus usaldusarsti arwamist kasutada, kelle walik kassa juhatus hooleks jäeti. Otsustati endiste aastate eeskujul wõlitada juhatus e lubada haigeid kassaosalisi maale terwise kosumisele suwekuudel — arsti eitekirjutusel, kuna kahtlastel kordadel võib juhatus ka usaldusarsti arwamise ja otsusega arwestada.

Otsustati teatada wabriku walitsusele, et wiimase ajal on ettetulnud juhtumisi, kus takistusi tehtakse tööliste arsti juure minemiseks, tähtede wäljaandmise juures kell 1¹/₃ päewal, ning paluda sellekohast korraldust, et sarnased juhtumised kõrwaldatud saaksid, et arsti wastuwõtmise tunnid on kella 2–4-ni, nii et peale lõunat töötajatel enne tööle tulemist ei ole wõimalik arsti juures käia.

Lõpuks otsustati wabriku walitsuse korraldust paluda, et rasked haawahaiged peale esimest abi kiires korras Punase Risti autoga haigemajja saaks saadetud, mitte aga hobusega, nagu see juhtunud on. Hobuse ootamisel võib haige asjata palju werd kaotada.

Wõru-Petersi üldhaigekassa wolinikkude koosolek

oli 11. apr. 1926. a. Koosolekust wõisid osa 21 wolinikku. Koosoleku juhatajaks walitakse ühel häälel V. Neumann Protokoll kirjutab asjaajaja H. Samoson.

Juhatus e poolt kokkuseatud ja rewisjonikomisjoni poolt läbiwaadatud haigekassa 1925. a. tege wuse ja kassaaruanne kinnitatakse eitepandud kujul ühel häälel. Tulusid oli 1.499.461 mk., kulusid 1.470.192 mk.

Liikmemaksu otsustatakse wõtta 2⁰/₀ palgast. 1926. a. eelarwe, mis Mk. 1.472.000.— peal tasakaalus, kinnitati ühel häälel järgmiste muudatustega; vähendada kulusid teenijate palkade arwel

16.000 marga võrra ja teenijate kinnitamise arwel 960 marka ning kanda need summad perekonnaliikmetele abiammiks.

Arstiabi andmise kohta wõetakse järgmised määrused wastu: haigekassa wõimaldab kassaosalistele täielise arstiabi, mis järgmiselt antakse: 1) arstiabi: a) esimene abi äkilise haiguse ja õnnetusjuhtumiste kordadel, b) ambulatoriline rawitsemine, c) kodus arstimine, d) haigemajas arstimine ühes haige täieliku ülespidamisega, e) sünnitusabi, f) hammaste rawitsemine ühes plomberimisega; 2) ühes arstiabiga antakse ka rohud, sidemed ja muud arstimisabinõud. Alalisteks kandmiseks määratud prillide hinnast tasub haigekassa $\frac{2}{3}$; prille wõib uuendada kahe aasta pärast; 3) haigemajas rawitsemise kulud tasutakse: a) Wõrus - linna haigemaja fakti järele, b) Tartus ehk mujal - ülikooli kliiniku III. kl. fakti järele. Haigekassa osaniku sõidukulud Tartu ehk mujale linna rawitsemise otstarbeks tasub haigekassa ainult sel juhtumisel, kui rawitseja arst seda nõuab; 4) mitme arsti tarvitamine ühe haiguse puhul on ainult rawitseja arsti nõusolekul lubatud; 5) kui kassaliige omal algatusel era-arsii tarvitab, tasutakse temale kulud ainult haigekassa arstidele maksetawa tasu piirides; 6) sünnituse abi annawad haigekassa ämmaemandad. Era-ämmaemandatele maksetud tasu maksetakse wälja ainult haigekassa ämmaemandatele maksetawa tasu piirides. Haigemajas sünnitamise korral tasutakse kulud neissamades piirides, mis muude haiguste rawitsemise juures.

Wõrus elawad kassaosalised on kohustatud esmalt ambulantsiarsii poole abisaamiseks pöörama. Teiste lepinguarstiabi tarvitamine on lubatud ainult äkilistel haigeksjäämistel, muidu peab aga olema selleks ambulantsiarsii ehk juhatusel luba.

Kassaosalistele maksetawate abirahade kõrgus määratakse järgmiselt kindlaks: 1) haiguse korral: kodus rawitsetes üksikutele kassaliigetele (ilma perekonnata) $\frac{1}{2}$ palgast, perekonnaga liigetele $\frac{2}{3}$ palgast. Haigemajas rawitsetes üksikutele ehk ilma perekonnata liigetele $\frac{1}{4}$ palgast ja perekonnaga liigetele $\frac{1}{3}$ palgast; 2) tööasutuse töö juures wiganuutele maksetakse $\frac{2}{3}$ palgast, selle peale waatamata, kas haiget kodus wõi haigemajas rawitsetakse. Haiguse- ja õnnetusjuhtumiste abiraha maksetakse ka pühade ja pühapäewade ja nende päewade eest, millal tööasutuses töö seisab, kui need haiguse aja sees on. Kui haigus alla 9 päewa kestab, maksetakse abiraha ainult 1 pühapäewa eest. Kui haigus 3 päewa ehk vähem kestab, siis abiraha ei makseta; kui haigus vähemalt 4 päewa kestab, siis maksetakse abiraha esimesest haiguse päewast alates. Haiguse abiraha wäljaarwamise juures wõetakse ainult terwed töölt äraolnud päewad arwesse. 3) Raskejalguse ja sünnituse korral maksetakse abiraha $\frac{2}{3}$ palga suures, selle peale waatamata, kas sünnitaja kodus wõi haigemajas on. Sünnituse abiraha maksetakse 2 nädalat enne ja 4 nädalat pärast sünnitust. Sünnituse abiraha saawad ainult need naiskassaosalised, kes vähemalt kolm kuud kassaliikmed on olnud. 4) Matuse abiraha maksetakse 25 kordse päewapalga suures. Haigekassast lahkunud kassaosalistele jääwad kõik kassaliikme õigused alles ühe kuu jooksul peale haigekassast lahkumist. Kassaosalistele, kes vähem kui kaks nädalat kassaliikmed on olnud, ei ole õigus haigekassalt peale töölt lahkumise mingit arsilist abi ega abiraha saada.

Kassaosaliste perekonnaliigetele antaw arstiabi ja rahaline toetus määratakse järgmiselt kindlaks: 1) perekonnaliigetele antakse arstiabi ja rohtusid neilsamul alustel, kui kassaosalistele; 2) kassaosalistele perekond wõib ühe aasta jooksul arstiabi tarwitada 10 korda. Pikaliste ja raskete haiguste puhul jäetakse juhatusel õigus arstiabi järgmise aasta arwel ette wõimaldada. Kui haigekassa arwel arstiabi andmine on lõpetatud, lõpetatakse ka rohtude andmine. Aasta wäljaarwamisele wõetakse aluseks liikmeksastumise kuupäew. 3) Perekonnaliikme haigemajas rawitsemine ei wõi üle 2 kuu kesta. 4) Perekonnaliigetele hambaid haigekassa kulul ei plomberita. 5) Prille perekonnaliigetele haigekassa arwel ei anta. 6) Matuse abiraha maksetakse kuni 10-aastaste laste matmiseks 10-kordse päewapalga suures, 10-16 a. laste ja täiskaswanute matmiseks - 15-kordse päewapalga suures. 7) Lapse sündimise korral maksetakse kassaosalistele tšekordset toetusraha 500 marka. Seda toetusraha maksetakse ainult neile kassaosalistele kes vähemalt kolm kuud kassaliikmed on olnud. Haigekassa juhatusel ühes rewisjonikomisjoniga, jäetakse õigus hooaja tööasutustes tööawate kassaosalistele perekondade rawitsemise kohta erimäärused maksta panna.

Wõrus elawate kassaosalistele perekonnaliikmed wõiwad ainult ambulantsiarsii abi tarwitada. Teiste lepinguarstiabi tarvitamine on lubatud äkiliste haiguste puhul ja muidu - ambulantsiarsii ehk juhatusel nõusolekul.

Need perekonnaliikmed, kes üle määratud normi arstiabi on tarwitanud, wõiwad ambulantsi piiramata arwul arstiabi saada, kuid ilma arstirohtude wäljaandmiseta haigekassa arwel.

Haigekassalt abisaamise suhtes loetakse kassaosalise perekonnaliigeteks: 1) naine, 2) lapsed, kasulapsed, waesedlapsed, õed ja wenna kuni 16. a. wanaduseni, kui nad ise tööd ei tee, 3) isa, 60 eluaastast ja ema 55 eluaastast peale; 4) kõik teised siin nimetatamata jäetud perekonnaliikmed, ka isa ja ema alla punkt 3. nimetatud eluaastate loetakse kassaosalise perekonnaliigeteks ainult igakordse juhatusel erisuse põhjal.

Punktides 1-4 nimetatud perekonnaliikmed registreeritakse ainult siis, kui nemad kassaosalise juures ja tema täielisel ülespidamisel elawad ehk temalt ülespidamise saawad ja kui nendel selles juures muid sissetulekuid ega kapitalisid ei ole. Kui naiskassaosalisel töövõimuline mees on, siis ei registreerita tema lapsi haigekassas perekonnaliikmetena. Haigekassa poolt antawat abi (arstiabi ja abiraha) on õigus saada ainult nendel perekonnaliigetel, kelle haigekassa registreerimisest üks kuu aega mööda on läinud. 7. jaan. 1923. a. peakoosolekul wastu wõetud „Üldised määrused haigekassa osalistele“ jääwad makswaks kuni peakoosolek neid muutnud ei ole. Juhatusel antakse õigus kassaliigetele trahwi määrata, kui nad kassa põhikirja wõi peakoosoleku otsuste wastu kuritarwitawalt korda saadawad. Neil juhtumistel jäetakse kassaosaline haiguse abirahast osaliselt ehk täiesti ilma, piiratakse perekonnaliigetele antawat abi ehk määratakse rahatrahw, kuna haigekassale tehtud kahjud kassaosalistel sisse nõutakse. Igal juhtumisel teeb juhatus sellekohase otsuse eraldi.

Juhatusel tasu määratakse järgmiselt kindlaks: juhatusel esimehele 250 mrk. iga koosoleku pealt, juhatusel esimehe abile 150 mrk. ja teiste juhatusel liigetele 100 mrk. Rewisjonikomisjoni liigetele määratakse tasuks iga rewisjoni pealt 100 mk.

Haigekassa wolinikkudele, kes wäljapoolt Wõru peakoosolekule ilmunud, otsustatakse tegelikud sõidukulud (III, kl sõidupilei raudteel ja maanteel sõites ühe posthobuse sõidufaksi piirides) tasuda ja pääwaraha 150 marka maksta.

Juhatuse liigeteks walitakse kinnisel hääletamisel: W. Neumann 19 h., J. Üle 17 h., E. Unt 12 h., J. Ormisson 11 h ja J. Otsmann 8 h. Juhatuse liikmete asemikkudeks walitakse: J. Tedder 7 h., A. Paring, K. Pähn, A. Larin ja J. Dobrus 4 h.

Rewisjonikomisjoni liigeteks walitakse kinnisel hääletamisel: G. Hauk 19 h., O. Kruuse 17 h. ja Rosenberg 16 h. Rewisjonikomisjoni liikmete kandidaatideks walitakse: H. Alta 6 h., O. Sikk 4 h. ja E. Poolik 1 h.

Tööliste huwide wastane otsus.

Tallinna Ühise Haigekassa wolinikkude wiimane peakoosolek on teinud kilplase otsuse, mille järele edaspidi haigekassa teenijate palgast wõetakse maha haigekassa maks 2 prosendi suuruses. Seni tasus kinnitumaksu terwena tööandja.

Töölised nõuawad palgakõrgendust. Oma teenijatel Tallinna Ühises Haigekassas alandawad palka 2 prots. wõrra. Kas pole see põhimõtete lagedus!

Tööliste nõudmine on algusest peale olnud kinnitumaks terwelt töösturi kanda!

Tallinna Ühises Haigekassas ei täideta seda nõudmist, waid weeretatakse maks uuesti kassaosalise peale.

Kas ei ole siin wastolu, mida tööliste nõudmise wastu wõidakse kasutada.

Sarnane otsus näitab, kui arusaamatud ja wäiklased wõiwad olla mõned tööliste ise oma teenijate wastu, kuidas nad peremehe seisukorras kohe äranustawad need nõudmised, mida ise töölistena ülesseadnud ja kaitsnud.

Loodame, et arusaamise kaswamisega ka sarnased ebaõiged ja otstarbetud otsused ära jääwad. Sest töölisliikumise ja haiguskindluse huwide seisukohalt on sarnased otsused täiesti hukkamõistetawad ja neil töölistel, kes sarnaste ettepanekutega esinewad, ei tohi aset olla töölisliikumise ja haigekassa tegelaste keskel.

Küsimused ja wastused.

Kui ühel aruande aastal on perekonna-liigete arstimise peale enam kulutatud kui $\frac{1}{3}$ maksudest ja ülekulutus kaetud tagawarakapitalist, kas tuleb siis järgmisel aastal tagawara kapitalist wõetud summa sinna ärafasuda?

Ei tule. § 333 järgi kulutatakse tagawara kapitali siis, kui talituskapital küllaldane ei ole haigekassa kulude kaalmiseks. Kui tagawara kapital on wähenenud pooleni sellest, mis oli aruande aasta algul, siis peab peakoosolek § 334 järgi peakoosoleku kokku kutsuma, kus siis kas maksusid suurendatakse, abiandmist wähendatakse wõi teised abinõud kassa wäljaminekute wähenemiseks tarwitusele wõetakse.

Kas tulewad kõik kassaosaliste toetusrahade kärpimised ja trahwimised peakoosoleku poolt kinnitada?

Ei tule, ega pole ka otstarbekohane. Tööstusl. töö sead. § 319 järgi võib ainult peakoosolek otsustada, et kassaosalised, kes eksiwad põhikirja wõi peakoosoleku otsuste wastu, mis antud haigusest teatamise ja arsilise personali efektiivustate täiimise kohta, jäetakse toetusrahast kas täiesti wõi osaliselt ilma, wõi isegi karistatakse rahatrahwiga kuni 3 rublani.

Wastawad määrused tulewad peakoosoleku poolt wälja anda ja kassaosalistele teatawaks teha. Neis piirides, mis seaduses ja määrustes ettenähtud, määrab siis karistuse juhatus. Tööst. töö sead. § 350 p. 5 järgi waatab peakoosolek läbi kassaosaliste kaebused juhatus tegevuse kohta. Kui kassaosaline ise kaebusega ei pööra peakoosoleku poole, ei ole ometi juhatusel seda arwis teha. Kõigi sarnaste asjade ettekandmine

peakoosolekul wõtab palju aega ja on täiesti üle-arune ning tarbetu, nagu seda Tallinna ühise haigekassa peakoosoleku praktika selgesti näitab.

On soowitaw, et toetusest ilmajätmisega ja karistamisega üldse tagasihoidlik oldaks, haiget karistataks ainult siis, kui selleks mitte ainult wormiline, waid ka sisuline põhjus on.

L. J.

Eesti Sotsialistliku Tööliste Partei häälekandja

„ÜHENDUS“

Ainuke pahempoolne ja tööliste ajaleht Eestis

Ilmub igal kesknädalal ja laupäewal. Üksiknumber 5 mk. Tellimishind 40 mk. kuus. Jga töölise kohus on lugeda „Ühendust“, toetada teda kaastööga ja laialilaotamisega, eriti praegu, kus tagurlus tungib peale kogu mõerinnal.

Seltsimehed! Silmapilk kohustab, koondugem „Ühenduse“ ümber kui üks mees.

Ühenduses on jõud!

Toimetus ja talitus: Tallinnas. S. Brokusmägi nr. 4.

Tellimise hind postiga:

aastas . . . — mk. 120.—
6 kuu peale — „ 60.—
3 „ „ „ „ 30.—
1 „ „ „ „ 10.—

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toimetus: Tallinn, Tatari tän. 15.
Tellimisi wõtawad wastu kõik haigekassad ja postijamiturid.

Üksiknumber 10 marka.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. . . . mk. 2000.—
 $\frac{1}{2}$ „ „ 1000.—
 $\frac{1}{4}$ —600.— ja $\frac{1}{8}$ lhk. 300.—
Teksti ees — 50% kallim.

Wastutaw toimetaja: Leopold Johanson.

Wäljaandja: Eestimaa Haigekassade Liit.

Trükitud Devis'e ja J. Magnus'e trükikojas Tallinnas, Lai tän. 38.